

„Kicsi a bors, de erős” Az ECL magyar mint idegen nyelvi vizsgájának ALTE-auditjáról

A magyar mint idegen nyelvi szakma számára nem meglepő az a tény, hogy a magyar a kevésbé gyakran tanult nyelvek körébe tartozik. Mégis a világon két nyelvvizsga is van (Origo, ECL), amelyek a magyart mint idegen nyelvet tanulók tudását mérik. Az ECL magyar nyelvvizsgálója nem a legfrekvenciáltabb vizsgák egyike – összehasonlítva például az ECL más akkreditált nyelvvizsgálóival, az angollal vagy a némettel –, a szakterületnek azonban minőségbiztosítási értelemben lényeges szempontja az, hogy legyen egy standardizált és az oktatási folyamatoktól, oktató helyektől függetlenített nyelvvizsgálója.

Az ECL nyelvvizsga magyarországi fejlesztésű. A ECL magyar mint idegen nyelvi vizsgája a 15 ECL vizsganyelv egyik legrégebbike, és mint ilyen képes a többi vizsganyelvből átemelni mindazokat a vizsgaanyag-fejlesztési, értékelési és vizsgáztatási tapasztalatokat, amelyek a többi nyelv fejlesztési folyamatai során felhalmozódtak.

A vizsgarendszert, a pécsi vizsgaközpontot mint vizsgahelyet és a magyar mint idegen nyelvi vizsgát közel két évtizede az akkori Oktatási Minisztérium Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központja akkreditálta az annak idején még B (mai B1), C (mai B2) és D (mai C1) szintekre vonatkozóan. A mai A2-es szintű (és kezdetben még A szintűnek nevezett) nyelvvizsgák 2014-től váltak akkreditálhatóvá Magyarországon. Az ECL magyar vizsga A2-es (belépő fokú) szintjét 2014-ben akkreditálták. A kezdetben elkészített vizsgafelépítés, az ún. *test design* kiállta a közben eltelt idők próbáját: az ECL magyar vizsgájában semmiféle lényeges változtatásra nem volt szükség az eltelt évtizedekben; az alapstruktúrát (a szövegalapú és a reprezentatíván mindegyik készségnél két feladattal történő mérésen) nem kellett módosítani. Néhány feladattípus ugyan kikerült azóta az éles vizsgák anyagából (ilyen többek között a könnyen tippelhető „igaz/hamis” típusú feladat, illetve a magyar nyelv típusához vagy szórendi konfigurációihoz nem jól illeszthető mondatbefejezéses feladat). Ám ezek a változtatások csak javítják a mérés megbízhatóságát.

Az ECL magyar vizsgájának fejlesztőit, ítéseit nem kis szakmai kihívás elé állította az a magyarul tanulók számának szerény növekedésével összefüggő folyamat, amelynek jegyében több, nem európai vizsgahelyen is igény jelentkezett a magyar mint idegen nyelvi vizsgára az évezred második évtizedében. A merőben eltérő típusú forrásnyelvű és távoli kultúrákban élő magyarul tanulók vizsgára történő bejelentkezése, illetve Európán kívüli vizsgahelyek (vizsgáztatási helyszínek) nyitása élő és mindennapi vizsgafejlesztési problémává tették a korábban csak nyelvészeti tankönyvek szlogenjeként megjegyzett „kulturális másságot” vagy „interkulturális kommunikációt”.

A 2000 utáni második évtized derekán döntött úgy az ECL vizsgarendszer, hogy nemzetköziesítési törekvéseinek megfelelően külső, nemzetközi mércével is megmérteti magát, és a cambridge-i központú ALTE szakmai szervezetbe (*Association of Language Testers in Europe*) teljes jogú tagnak jelentkezik, hogy ekképpen ismertesse el a magyar tesztek minőségi megfelelőségét. Az ALTE teljes jogú tagságának feltétele az ALTE-audit.¹ Röviden úgy lehetne fogalmazni, hogy az audit egy olyan szakmai átvilágítás a nemzetközi szakmai szervezet részéről, melynek során 17 szempont szerint, úgynevezett 17 minimum standard mentén vizsgálják át – ez esetben – az ECL magyar vizsga minőségi megfelelőségét. Vagyis az audit nem más, mint „a vizsga vizsgálója”. Az *Association of Language Testers in Europe* az ECL magyar vizsga minőségi profilját a 17 minimum standard tekintetében megfelelőnek találta, és a vizsga 2017-ben megkapta a minőségbiztosítási kódját.

¹ Az ALTE-audit eljárásának folyamatát lásd:

[https://www.alte.org/resources/Documents/PFA%20v4.0%20June%202018%20\(FINAL\).pdf](https://www.alte.org/resources/Documents/PFA%20v4.0%20June%202018%20(FINAL).pdf) (Letöltés: 2019. 02.19.)

Az ECL magyar mint idegen nyelvi vizsgája esetében a magyarországi vizsgahelyeken letett vizsga Magyarországon akkreditált nyelvvizsgának számít, ezért a vizsgát sikeresen teljesítők egy akkreditált nyelvvizsga-bizonyítványt és egy nemzetközi nyelvvizsga-bizonyítványt kapnak. A nem magyarországi, az Oktatási Hivatal Köznevelési Akkreditációs és Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Osztálya által nem akkreditált, külföldi vizsgahelyeken sikeres vizsgát teljesítők nemzetközi nyelvvizsga-bizonyítványt kapnak. Amennyiben a vizsgázók ez utóbbi bizonyítványt mégis Magyarországon szeretnék felhasználni, a bizonyítványt egy adminisztratív eljárás keretében az Oktatási Hivatalnál honosíttatni kell. A sikeres ALTE-audit azonban a nem magyarországi vizsgahelyeken letett nyelvvizsgáknak is fontos minőségbiztosítási garanciát nyújt.

A következőkben áttekintem részleteiben, hogy mit is takart az audit-eljárás. A magyar vizsgának a következő szempontok mentén kellett bemutatnia és elemzésekkel, dokumentumokkal alátámasztania a szakmai szempontoknak való megfelelését: a vizsga anyaga illeszkedik-e a megcélzott vizsgázói populációhoz, a vizsga tesztjeinek (olvasáskészség, beszédértés, íráskészség, beszédkészség) konstruktuma (azok a tulajdonságok, képességek, készségek és sajátos tudások, amelyekből a nyelvtudás összeáll, és amelyeket mérni, illetve értékelni fog a teszt) jól körülhatárolt-e, és a nyelvtanuló kommunikatív kompetenciájának mérésére irányul-e. Továbbá vizsgálta azt is, hogy az évi két alkalommal készülő parallel magyar vizsgatesztek konzisztensek-e, azaz minden alkalommal tértől és időtől függetlenül ugyanolyan jól, megbízhatóan mérnek-e, továbbá hogy a vizsgaanyagok minősége nem ingadozik-e, nincsenek-e a vizsgaanyagokban valamelyik vizsgázói alcsoport számára kedvező témák vagy kedvező itemek (mérési pontok). Ugyancsak lényeges szempont volt annak áttekintése is, hogy a múltbeli gyakorlatban érvényesült-e a mérési hibákat kiküszöbölő semlegesség követelménye, azaz nem használnak-e a tesztírók egyes vizsgázókat érzékenyen érintő témákat vagy itemeket.

A következő lényeges minimum standard az volt, hogy a tesztek anyaga (itemek / ütemek mélységéig menően) illeszkedik-e a Közös Európai Referenciakeret szintjeihez. Az ECL-nél a KER 6 szintjéből 4 szintből van jelenleg nyelvvizsga (A2, B1, B2, C1), minthogy az A1-es és a C2-es szintből vélhetően igen kevés jelölt jelentkezne be a nyelvvizsgára. Ugyanakkor az ECL azt tervezi igényfelmérése alapján, hogy a közeljövőben a speciális, származásnyelvi közeg számára ún. junior vizsgát is készíteni fog.

Ugyancsak számos vizsgálati szempontot fedett le annak vizsgálata, hogy a tesztek gondos minőségbiztosítási ellenőrzéssel készülnek-e: a nyers tesztekét ítések vizsgálják-e, a vizsgaanyagokat kipróbálják-e akár egy kisebb populáción, a megírt vizsgaanyagok értékelése standardizáltan történik-e (objektív feladatok esetében kifejlesztett megoldókulccsal, a produktív készség esetében pedig feladatértékelési útmutatóval ellátott mintateljesítmény pontszámokkal, úgynevezett *bench-marking* módszerrel). Ugyancsak a megfelelő értékelés vizsgálatához tartozott az, hogy a kettős és megbízható értékelés dokumentáltan és statisztikailag igazolható-e, az éles vizsgaanyagok működésének és megbízhatóságának vizsgálata megtörténik-e az éles vizsgákat követően, az esetlegesen és igazolhatóan nem megfelelő itemek korrekciója pedig megtörténik-e. Az esélyegyenlőség jegyében igazolni kellett azt is, hogy a valamilyen (orvosilag igazolt) hátránnyal küzdő vizsgázók segítséget kapnak-e a vizsgán, hogy ők is letehessék, és így hasonló eséllyel vegyenek részt az idegen nyelvi tudást igazoló nyelvvizsga-bizonyítvány megszerzésében.

A minimum standardoknak egy tekintélyes blokkja a vizsgaadminisztráció és a vizsgázók, valamint a vizsgabizonyítványt felhasználók (például az ECL magyar mint idegen nyelvi bizonyítványát elfogadó egyetemek, munkaadók) tájékoztatásának korrektségét vizsgálta: a vizsgabonyolítás az ECL vizsgahálózatának mind belföldi, mind pedig külföldi vizsgahelyein szabályozottan, vizsgabiztonsági előírásoknak megfelelően működik-e, tekintetbe veszik-e a

vis major eseteket és a vizsgázóknak az adatvédelmi és a saját vizsgaanyagaikba történő betekintési, illetve felülvizsgálatot kérő jogát is.

Bár azzal kezdtem, hogy a magyar a kevéssé gyakran használt nyelvekhez tartozik, az ECL a tájékoztatási kötelezettségének megfelelően a honlapján² vagy kiadványokkal³ igyekszik bemutatni a vizsga belső specifikációját. Még egy kisebb nyelv és kevesebb vizsgafelhasználó esetében is elvárja egy ilyen átvilágítás, hogy a vizsgára felkészítő oktatóhelyeket és a magukat a vizsgázókat is megfelelően tájékoztassa a vizsgaközpont a speciálisan ECL-típusú követelményekről. Például arról, hogy a vizsgázótól milyen szintbeli tudást, milyen nyelvtant, milyen beszédaktustípusokat⁴ vagy milyen enciklopédikus és egzisztenciális tudáshoz is kapcsolódó tartalmak ismeretét, azaz milyen témákat⁵ vár el az egyes szinteken. A vizsgázóknak nem a vizsgarendszer mondja meg, hogy milyen szintre jelentkezzenek, ezért a tájékoztatásnak kulcsszerepe van abban, hogy vagy maga a vizsgázó vagy a felkészítője megfelelően kalibrálja a jelentkező magyartudását a vizsgára történő jelentkezést megelőzően. A jelöltnek sok lényeges gyakorlati szempontot ismernie kell, többek között azt, hogy milyen részekből áll a vizsga,⁶ miként zajlik egy szóbeli vizsga,⁷ hogyan történik a pontszámítás⁸ és hasonlók.

Az ECL magyar vizsgájának auditjáról beszámoló értékelés kiemelte, hogy a statisztikai vizsgálatokat kizáró vizsgázói létszámmal összhangban az ECL magyar vizsgájának fejlesztése minden vizsgaidőszakban egy jól rétegezett, strukturált minőségi vizsgálat sorozat mentén történik. A tesztírók, ítések, vizsgaanyag-fejlesztők standardizált check-listákkal dolgoznak, hogy egyetlen szempont se maradjon ki, amelynek hiánya csökkentené a tesztek megbízhatóságát. A tesztanyagok a nyers verziótól a próbaanyagokon át az éles verzióig dokumentáltak és ellenőrizhető módon átmennek a fejlesztési, kipróbálási fázisokon és az utómunkálatokon is.

Mindazonáltal nincs megállás a folyamatos jobbítások terén. Azért sem, mert az ALTE által odaítélt minőségi megfelelés érvényessége öt év, amelynek letelte után a vizsgarendszernek újra igazolnia kell, hogy a magyar fejlesztő csapat a munkáját, a magyar tesztek fejlesztését, a vizsgaközpont pedig a vizsgaszolgáltatást a megfelelő minőségben végzi. Az ECL-nél szeretnének megfelelni e jövőbeli kihívásoknak. Hiszen éppen úgy, ahogyan a magyaroktatás minősége Magyarország jó híre tekintetében egyáltalán nem elhanyagolható, a magyar vizsga is egy megőrzendő kulturális termék: hírünket viszi a nagyvilágba, s a külföldön élő magyar gyermekek nyelvfejlődésében pedig akár motiváló és nyelvmegtartó erővel bírhat.

WÉBER KATALIN

Wéber, Katalin

“Pepper is small but strong.”

The audit of the ECL examination in Hungarian by ALTE

The article is aimed at providing an outline of the audit process of the ECL Hungarian language exam carried out by the Association of Language Testers in Europe (ALTE). The ECL Hungarian exam following the audit process was awarded full membership in ALTE and a Quality Mark in 2017.

² <https://ecl.hu/felkeszulest-segito-anyagok-tesztmintak/>

³ <https://ecl.hu/kategoria/megrendelhető-kiadványok/>

⁴ <https://ecl.hu/wp-content/uploads/szintkovalmenyek.pdf>

⁵ <https://ecl.hu/temakorok/>

⁶ <https://ecl.hu/vizsgareszek/>

⁷ <https://ecl.hu/szobeli-minta/>

⁸ <https://ecl.hu/ertekeles/>